

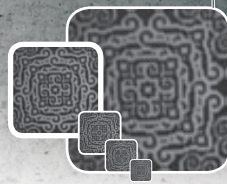
KOGNITIVNOM LINGVISTIKOM KROZ LJETOPIS MULA MUSTAFE BAŠESKIJE

Kerima Filan, Sarajevo u Bašeskijino doba, "Connectum", Sarajevo, 2014.

U Sarajevu 2014. godine u izdanju "Connectuma" štampana je i promovirana knjiga *Sarajevo u Bašeskijino doba – jezik kao stvarnost* autorice Kerime Filan, redovne profesorice na Odsjeku za orijentalnu filologiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu. Radi se o opsežnoj studiji u kojoj autorica, istražujući turski jezik koji se tada govorio na prostorima Bosanskog ejaleta, traga za modelima i načinima mišljenja koji su važni za svakodnevni život, a koje je Mula Mustafa Bašeskija smatrao važnim kako za svoje vrijeme, tako i za buduće.

Autorica analizira jezičke pojavnosti turskog jezika u *Ljetopisu* Mula Mustafe Bašeskije, koji predstavlja veoma važan spomenik kulture tog perioda na tim prostorima. U njemu su dati hronološki poredani događaji s kraja 18. i početka 19. vijeka. U samom uvodu studije autorica nam otkriva da se interpretacija njegovih zapisa temelji na jezičkom izrazu, koji se posmatraju kao poruke i to u nekoliko njenih dimenzija: ko poruku donosi, šta je izvor za tu poruku, kome je prenosi i s kojim ciljem. S tim u vezi, važno je upravo kontekstualiziranje te poruke u kulturnoj i socijalnoj stvarnosti. Autorica je nastojala prioritarno ovaj *Ljetopis* analizirati kroz prizmu novijih dostignuća moderne lingvistike, tj. dati jedan novi

pogled na građu koju je u naslijeđe ostavio Mula Mustafa Bašeskija. Jedno od važnijih postignuća moderne lingvistike je da se jezik više ne smatra “sam po sebi i za sebe”, već se on se pojavljuje u novoj paradigmi, u smislu njegova sudjelovanja u ljudskoj kognitivnoj aktivnosti. Kognitivizam predstavlja aktuelnost u nauci u čijem je predmetu istraživanja ljudski um, odnosno mentalni procesi i uvjeti koji su povezani s njima. Može se kazati da je to nauka znanja, spoznaje i percepcije svijeta u toku ljudske djelatnosti. U novije vrijeme kognitivna nauka poseže za jezikom kao najvažnijim parametrom kojim se može shvatiti smisao kognitivnih sposobnosti koje čovjek posjeduje. Naime, jezik se smatra verbalnom riznicom naslijeđenih društvenih odnosa i kao takav predstavlja pouzdano sredstvo za prijenos stečenih znanja i ideja koje su “spakovane” po određenoj jezičkoj strukturi koja je primjerena konkretnoj jezičkoj situaciji. Jezik se, dakle, u ovoj teoriji tretira kao univerzalni oblik inicijalne konceptualizacije svijeta, te se pritom smatra sastavnim dijelom kulture koju je čovjek naslijedio od prethodnih generacija i zahvaljujući kojem je čovjek sačuvao informacije i znanja o svojoj kulturnoj autonomiji. Kultura se dakle posmatra a priori kao skladište ukupnosti naslijeđenih iskustava jednog naroda koje je stečeno kroz mnoge generacije. Jezik u tom smislu preuzima ulogu transmitera jer se kultura na drugi način ne može prenijeti budućim naraštajima. Tako se dolazi do osnovne postavke koju možemo bez dileme iznijeti: nema jezika bez kulture, kao što nema ni kulture bez jezika. Studijom *Sarajevo u Bašeskijino doba – jezik kao stvarnost* autorica je analizirala *Ljetopis* Mula Mustafe Bašeskije, pri čemu je jedna od metodoloških postavki bila bazirana na kognitivnoj dimenziji jezika, što znači da je autorica tretirala jezičku aktivnost kao jedan od načina spoznaje. Jezička aktivnost daje mogućnost kreiranja slike stvarnosti i logičnog zaključka na temelju nje, odnosno stvaranje novih znanja i spoznaja na osnovu dostupnih informacija. Kognitivni pristup u lingvistici razmatra pitanja specifičnog jezičkog izraza i to na način da jezik utječe na kreiranje i oblikovanje misli, a ne samo da su one jezikom izražene.

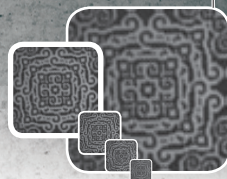
Knjiga je sačinjena iz pet poglavlja. U prvom poglavlju “Bašeskija i zapisivanje” autorica iznosi sve one relevantne činjenice o životu i djelu Mula Mustafe Bašeskije do kojih je došla u svojim istraživanjima. Autorica napominje da je sve ono što je saznala o Bašeskiji crpila iz njegove knjige, jer je on u toj knjizi upisao poneki podatak i o svom životu, odnosno inkorporirao bilješku o sebi u sami tekst. Tako saznajemo da je cijeli Bašeskijin život vezan za Sarajevo. Autorica nas detaljno informira o kakvom se učenjaku radi, gdje iznosi podatke o njegovu vjerskom obrazovanju, napominjući da je postao *muallim-i sibyān* (učitelj u mektebu). Navodi također da je tu službu dobio najvjerovatnije u vrijeme kada se počeo i baviti zapisivanjem. Autorica izvodi zaključak da je Bašeskija bio uvažen i priznat kao vjerski obrazovan čovjek, a taj svoj zaključak temelji titula *mula* u njegovu imenu. Taj je ugled u sarajevskoj sredini, smatra autorica, Bašeskija stekao i kroz svoj drugi posao. Naime, pored svog prvog posla, vjerskog službenika, obavljao je i posao javnog bilježnika. Nadalje, Bašeskija nam piše o svom obrazovanju, iznoseći činjenicu da pohađa dersove iz astronomije i šerijatskog prava. Bašeskija nas kroz pojedine zapise upoznaje i sa svojim izučavanjem tesavufa. Autorica smatra da je način na koji je Bašeskija objašnjavao svoje interesovanje za tesavuf podsjećaju na iskustvo velikog islamskog mislioca Gazalija, jer je Bašeskija, izučavajući islamski misticizam, usavršio način svoga promišljanja svijeta, te je na adekvatan način znao svoje misli izraziti i sročiti. Autorica nam iznosi jednu veoma zanimljivu činjenicu iz koje se vidi šta je za Bašeskiju značilo učenje i znanje. Naime, u bilješci iz 1780. godine, u kojoj kaže da je, shvativši sva znanja, konkretna i apstraktna, postigao svoju želju i da mu je nakon toga i po vjeri zabranjeno (haram) reći da ne zna. Kroza svoj jezik, odnosno kroz neke izraze u svome jeziku, Bašeskija se pokazuje kao sufija. Ovdje autorica govori o činjenici kako Bašeskija Boga naziva Njegovim imenom Hakk – Apsolutna Istina, a tim imenom Boga oslovljavaju sufije, pritom ukazujući na Njegovu najdublju suštinu. Bašeskijino vjerovanje i njegovu povezanost s Bogom autorica pronalazi u komentarima koje on daje u povodu nekih događaja. U tom smislu spominje komentar *Allahu a’llem – Bog najbolje zna* koji je

Bašeskija unio u svoje zapise, a koji se odnosi na predviđanje i ono što je čovjeku skriveno. Osim ove rečenice, autorica navodi i rečenicu kojim je zaključen jedan od zapisa, a ona glasi: “velika je Božija mudrost”. Bašeskija se ovdje potvrđuje kao čovjek koji se stalno prisjeća ili nastoji biti u stalnoj vezi s Bogom, a to je poznata dimenzija sufijske prakse. Kao pravi vjernik, Bašeskijin duhovni svijet uključen je u svijet stvarnosti i to na određeni način predstavlja njegovu internu komunikaciju s Bogom, kao i njegovu stalnu ovisnost o božanskom. Naglašavanjem Božije mudrosti Bašeskija otkriva svoj osjećaj strahopoštovanja prema Bogu, a taj osjećaj Bašeskija je izgradio gore spomenutom stalnom vezom, odnosno neprekinutom duhovnom meditacijom zahvaljujući kojoj je postigao sklad svog unutrašnjeg svijeta sa zakonima Božijim. U biti, uređenost njegova unutarnjeg svijeta na najneposredniji način imala je utjecaj na Bašeskijino djelovanje u izvanjskom svijetu. Njegovo vjerovanje bilo je srce duhovnog života, a njegovo vladanje puls tog srca.

U drugom poglavlju “Oni koji su upravljali” autorica nam piše o unutrašnjim nemirima, o ratnim nepravilnostima, bosanskim namjesnicima, vrhovnom kadiji i drugim kadijama. U ovom poglavlju, pišući o sadašnjosti, Bašeskija u svojim zapisima govori o ponašanju i osjećanjima ljudi u specifičnom stanju njihova društvenog okruženja.

Bašeskija je nastojao prikazati svijet koji je oblikovan jezikom, a koji je rezultat njegova mišljenja i odnosa prema svijetu. Interpretirajući zapise Mula Mustafe Bašeskije, autorica na vrlo suptilan način sugerira da je ljudska misao uvijek uokvirena u jezik, odnosno da je misao neraskidivo povezana s jezikom. U tom smislu, jezik, odnosno način na koji Bašeskija opisuje dešavanja i događaje, postaje ogledalo kulture tog vremena, odnosno kroz svoj jezički izraz vjerno nam slika stanje društva kroz prizmu vremena, događaja i drugih faktora koji su po njegovu mišljenju važni za život.

Nadalje, autorica kazuje kako nam Bašeskija kroz svoje zapise ipak ne otkriva razloge unutrašnje krize, niti nam govori o organizaciji

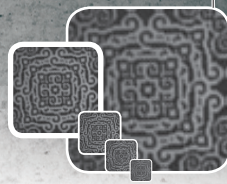
lokalne vlasti, niti o bilo kakvim drugim detaljima koji se tiču unutrašnje ili vanjske politike Osmanskog carstva. Ipak, općepoznata je činjenica da su se unutrašnji nemiri javili sredinom 18. stoljeća i to kao posljedica krize u sistemu državne organizacije. Tome svjedoči sljedeći zapis: “Ovdje bilježim”, kaže Bašeskija, “da je 1160. godine u Bosanskom ejaletu i naročito u gradu Sarajevu Božijom odredbom došlo do nereda u kojima su neobuzdani ljudi toliko uzeli maha da nisu pokazivali ni trunke straha od svojih pretpostavljenih. To je stanje potrajalo deset godina, do 1170. Među neposlušnicima je zavladao raskol, pa su jedni druge ubijali bez ikakvog povoda. (...) Ti što su se međusobno ubijali, to su sve sami jaramazi, među njima nije bilo čestitog svijeta.” Autorica ističe da je Bašeskija ovaj dio zapisa završio riječima “da se sve to odvijalo, kao što izreka kaže, *men katele kutile* (ko ubije i njega ubiju).” Budući da je ova izreka kroz njegovo djelo ponovljena nekoliko puta, autorica je mišljenja da ona odražava njegov stav prema nasilju. Prema njegovim riječima, razlog tih nemira jeste odnos predstavnika vlasti prema siromašnom svijetu. Predstavnike vlasti naziva neposlušnicima i ističe da su im poštteni ljudi bili potčinjeni.

Bašeskija piše onako kako mu nalaže moralna svijest. U dubini svoga bića on je pošten i pravedan čovjek te svoja razmišljanja iznosi u skladu s parametrima poštenja i pravde, jasno nam dajući do znanja o kakvim se ljudima radi kad se govori o predstavnicima vlasti. Taj svoj odnos prema ljudima i životu, kako autorica iznosi, pokazao je izrazom *bilen bilür*, što znači “ko hoće i može, shvatit će”. Može se kazati da je Bašeskija čovjek koji sluti istinu kao fenomen više spoznaje, koja je rezultat njegova pravednog shvatanja i poimanja svijeta. U tom smislu, put pravde Bašeskija predstavlja kao iskustvo života koje je obilježeno progresivnim korakom prema istini.

Ne libeći se nijednog retka u svojim zapisima, Bašeskija za “neobuzdane ljude” kaže: “da su neposlušnici, da tlače poštteni svijet, da sakupljaju novac na ime navodnog poreza, a zapravo im je bilo važno da se dograbe imetka, da se međusobno natječu u broju svojih

pripadnika, zatim da su svojim postupcima prevršili svaku mjeru u nepoštivanju reda.” Svjestan da je oblik vladavine u kojem živi nepravedan, Bašeskija svojim zapisima o unutrašnjim nemirima želi nam poručiti da se u takvoj situaciji treba pobuniti. Eliminiranje nasilja i smanjenje tereta ugnjetavanja naroda preduvjet je za stvaranje humanog društva.

U trećem poglavlju “Oni kojima se upravljalo” autorica ističe da je Bašeskija u opisivanju sarajevskih građana od znanja želio da “zabavi ašike koji budu u nekom drugom vremenu, poslije mene (kada on više ne bude među živima)”. Bašeskija, svjestan prolaznosti vremena, svjestan vremenske distance između svoje sadašnjosti i sadašnjosti čitaoca knjige, upotrebljava zanimljiv pripovjedački postupak – svoju sadašnjost opisuje prošlim gramatičkim vremenom. Autorica pretpostavlja da je Bašeskija sebe postavio u zamišljeno buduće vrijeme i sadašnjost koju živi opisivao iz te vremenske tačke. Piše o službama i zanimanjima kojima se bave ljudi, o različitim naravima ljudi, o četverici muftija. U opisima učenih ljudi u Sarajevu Bašeskija je svoju pažnju usmjerio na njih kao pojedince, na njihove mentalitete i prakse. Kroza svoje zapise ističe disproporciju između njihova znanja i primjene tog znanja u svakodnevnici. Interesantna je činjenica da od svih vjerskih skupina koje je spomenuo u svojoj knjizi Bašeskija samo prema jednim nije skrivao animozitet. To su vjerski zanesenjaci, fanatici, ili kako ih Bašeskija još naziva *kadizadelije*. Prva bilješka u kojoj je spomenuo vjerske zanesenjake u Sarajevu potječe iz 1180. godine po Hidžri. Tada je zapisao: “Pojavili su se vjerski zanesenjaci. I sagrađena je medresa Inadija. To je bio povod raznim pričama i smutnji u narodu. Razlog toj smutnji je vođa zanesenjaka, Vais iz Amasije.” Izrazom *zuhūr-i-müte’assib ve bina-yi medrese-i ‘Inadiyye* (“pojavili su se zanesenjaci”), prema riječima autorice ove studije, Bašeskija nam je želio dati do znanja da se u vjerskom životu Sarajeva počelo osjećati prisustvo ortodoksno nastrojenih vjernika. Pišući o dvjema vjerskim strujama u Sarajevu, autor najčešće piše o sukobima koji su izbijali u džamiji i oko nje, navodeći kako su se sarajevski zanesenjaci sukobljavali sa sufijama. Naprimjer, proma-

trajući svijet sa stajališta utemeljenog na islamskom misticizmu, Bašeskija je nastojao pisati s tih pozicija vrijednosti. Razmatrajući pojedine komentare u zapisima, autorica smatra da je Bašeskija doveo u pitanje vjerovanje kadizadelija, jer kako kaže, Bašeskija je morao imati krupan razlog da sudi o duši nekih kadizadelija, da ih jednom hipotetičkom rečenicom optuži kako ni Poslanika ne bi poslušali, ili da ih nazove *munkirima* (oholima, uznesenima koji poriču istinu). U Bašeskijinom jeziku riječ *munkiri* nedvosmisleno se i uvijek odnosi na *kadizadelije*. U mnogim zapisima spominju se *munkiri*, pa tako u jednom zapisu iz 1771. godine stoji: *Ramazan-i mübārek eyyāmında bir parça münkirler birbirine musallat şüdüdü, sallatallāh el-kelb 'ale'l-hinzir*, što znači: “U danima časnoga mjeseca ramazana potukli su se međusobno nekoliko munkira. Dao Bog da napadnu psi na svinje.” Upravo ovim zapisom Bašeskija je nastojao prikazati u negativnom svjetlu tu skupinu vjernika, jer je njihovo ponašanja u suprotnosti s disciplinom duha kakvu vjernik treba vježbati u mjesecu posta. Bašeskija ih upravo zato poredi s psima i svinjama, jer su dopustili da im strasti nadvladaju duh.

Bašeskija je ovu grupu vjernika smatrao osobama koje nisu imale odgovarajuća vjerska znanja te im je neznanje probudilo životinjske instinkte pa djeluju po svom krivom uvjerenju. Poredeći ih s psima i svinjama, njihova strast zamaglila im je pravi put i potpalila nefs. Tako Bašeskija kroza svoje zapise nastoji prikazati da čovjek postaje životinja ako nije dobio ispravne pouke o islamskom ponašanju. Može se kazati da Bašeskija nastoji kroz zapise o (ne)djelima kadizadelija poručiti da čovjek treba nastojati da dođe do odgovarajućeg znanja, jer čovjeku to znanje neće dopustiti da padne ispod moralnih ideala, ni pod kojim okolnostima, pa će gdje god da krene pridržavajući se tih načela čovjek ostati čovjek.

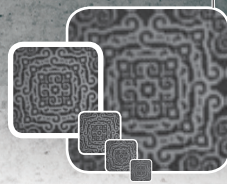
Promišljanjem i zapisivanjem događaja u kojim su učestvovali kadizadelije, Bašeskija se na neki način nastojao distancirati od njih, osuditi i prezreti srcem njihova djela. Upravo je u svjetlu hadisa – “Ko od vas vidi neko ružno djelo (da se radi) neka ga spriječi (promijeni)

rukom, a ako ne mogne (na taj način), onda jezikom, a ako ni tako ne mogne, onda srcem (neka ga prezire).” – nastojao po sunnetu poslanika Muhammeda djelovati te ostaviti pisani trag o ovom fenomenu u tadašnjem društvu, te se pokazao kao jedan od onih sufija koji su odgovorno reagirali na društvene pojave.

U ovom poglavlju autorica još tretira Bašeskijine zapise u kojima on iznosi stavove prema nemuslimanskom stanovništvu, te one zapise na osnovu kojih nam Bašeskija stvara sliku o svijetu muškaraca i žena.

U četvrtom poglavlju autorica tumači Bašeskijine zapise u kojima nam piše o lokalnim iskustvima, putovanjima u daleke gradove, putovanjima na Hadž, druženju i rasonodi itd. Pišući o odlascima u daleke krajeve Bašeskija je nastojao napisati razlog tih odlazaka, pa tako piše da su pojedinci išli radi vojničkih plaća, radi naimenovanja na položaj, radi vakufskih poslova, radi trgovine, pa i radi stjecanja znanja. Osim toga, ljudi su u Bašeskijino doba putovali i radi zabave, ili pak odlaska s porodicom iz grada u selo radi promjene sredine na neko vrijeme. Jedan zanimljiv zapis svjedoči o putovanjima izvan granica Osmanskog carstva. Naime, radi se o putovanju hadžije i imama Kurbegovića, koji se na ovaj put odlučio u želji da sebi nađe lijeka. Zapis glasi: *Nemçe vilâyetine gitdi, ilâc içün gitdi*. Autorica zaključuje da se radi o psihičkoj bolesti jer Bašeskija kaže da je Kurbegovića snašla “neka vesvesa”. Način na koji autorica izvodi zaključke baziran je na činjenicama koje se temelje na kognitivnom iskustvu koje je u svom životu prošao hodža Kurbegović. Naime, autorica odluku Kurbegovića o odlasku na liječenje mimo granica Osmanskog carstva nalazi u njegovu prethodnom iskustvu – putovanju na Hadž, kao i njegovu učenost jer je bio hodža, a to podrazumijeva posjedovanje određenih znanja.

Nadalje, autorica u okviru ovog poglavlja piše o zapisima u kojima nas Bašeskija upoznaje s jednom smrtonosnom opasnošću koja je harala na prostoru Osmanske države. Bašeskijin zapis o smrti od

kuge u Sarajevu sačinjen je 1. muharema, tj. prvog dana 1176. godine po Hidžri. Tada je zapisao da je umro: “Čabrić s Vratnika koji je s putovanja došao okužen.” Hidžretsku 1197. godinu navodi kao godinu kuge u Sarajevu. Kakav je njen intenzitet bio, dovoljno kazuje činjenica da su se nekoliko dana klanjale džezaze u dvjema centralnim gradskim džamijama, Gazi Husrev-begovoj i Carevoj, i to dva puta na dan, nakon podnevnog i poslijepodnevnog namaza. Strah od kuge koji je vladao ovjeren je u zapisu koji je nastao nakon sahrane trojice građana u Sarajevu, za čiju je smrt narod govorio da je nastala pošto su pojeli nešto od čega su se otrovali, te da smrt nije izazvala kuga: *āgū yemişler, yohsa tā’ūn degildür*, na što je Bašeskija u povodu tih priča prokomentirao: *dünyā-perest olanlar*, što znači: “tako govore oni koji vole ovaj svijet.” Takva priča među narodom nije bila ništa drugo do razbijanje straha od kuge. Svojim zapisom “tako govore oni koji vole ovaj svijet” Bašeskijina vjera biva prenesena na Božije određenje i prolaznost ovozemaljskog života. Ovdje se strah od kuge nedvosmisleno veže za strah od smrti, jer smrt je oduvijek sijala strah u srcima ljudi. Osim toga, ovim zapisom Bašeskija sebe određuje kao nekoga kome nije stalo do ovog prolaznog svijeta, duboko iskazujući svoje vjerovanje u drugi, obećani život.

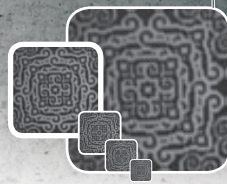
U petom poglavlju “Lokalna znanja” autorica interpretira Bašeskijine zapise u kojima nam piše o lokalnim znanjima, o nazivima za pripadnike različitih vjerskih skupina, te o oznakama kalendarskog vremena. U Bašeskijinim zapisima Jevreji su *jahudi* i *čifuti*, kršćani su *kafiri*, *kauri* i *zimmi*. U jednom zapisu jedan Jevrej imenovan je na dva načina, i to kao *jahūdī* i *čifut*. Govoreći o smrti jednog Jevreja, starca oniskog rasta koji je nosio turban na glavi iako nije bio veliki učenjak već učitelj u školi, Bašeskija koristi termin *jahūdī*, a objašnjavajući njegovu narav okarakterizirao ga je kao pravog vjernika Jevreja, pritom se koristeći sintagmom *hālis čifut*. Budući da pridjev *hālis* znači “čist”, “nepomiješan”, “istinit”, “iskren”, autorica ovu sintagmu shvata kao izraz Bašeskijina ličnog stava, što je mogao biti jedan od razloga da upotrijebi naziv *čifut* koji je prisniji od *jahūdī*. Terminom *čifut*, prema riječima autorice, Bašeskija je naglasio

konfesionalni identitet jednog pojedinca i na taj način odredio kulturno mjesto u društvenoj zajednici. Ovdje je jasno da je Bašeskijin odnos prema svijetu jasno podešen po vrednosnim sistema kojem je istinski odan, a oni su izbalansirani etičkim principima zasnovanim na poštenju i pravdi. Tako je Bašeskija, u gore navedenom zapisu, istakao vrijednost jednog Jevreja, iako on ne pripada ni po kojim osobinama Bašeskijinom kulturnom miljeu. Na određeni način Bašeskija pridjevom *halis* afirmira one osobine koje su značenski pokrivene tim izrazom te ih generalizira u interreligijskom smislu. Drugim riječima, pripadnici svih konfesija koje čine društvo, ukoliko se vladaju po moralno-etičkim principima, za Bašeskiju su pravi vjernici. U tom smislu, Bašeskija moralno-etičke principe i djelovanje ljudi po tim uvjerenjima vjerovatno shvata kao lakmus papir koji pokazuje njihovu unutrašnju dimenziju vjerovanja.

Nazivi za vjersku pripadnost u Bašeskijinim zapisima pojavljivali su se uz lično ime građanina. Osim oznaka za vjersku pripadnost, Bašeskija je i pisao oznake etničke pripadnosti. U zapisima se za Rome pojavljuje najčešće naziv *Kipti*, a ponekad i *Čingan*. Piše i o Arapu, Osmanliji, Albancu, Bosancu.

Pišući o nazivima jezika, Bašeskija spominje bosanski jezik kojeg naziva Bosnačža, a bosanski jezik spominje i pod imenom Bošnjakča. Nazivi za druge jezike koji se spominju u njegovim zapisima izvedeni su od imena naroda.

Interpretirajući zapise, autorica nam kroz cijelu svoju studiju pokazuje kako se jezik i misao nadopunjuju i podržavaju. Imajući u vidu tu činjenicu, jezik smatra najvažnijim sredstvom komunikacije iza kojeg stoji određeni način razmišljanja. Takvim konceptom autorica sugerira da je jezik neposredna stvarnost misli. Jezički izraz, odnosno znakovni sistem predstavlja vanjski izražaj unutrašnjeg sadržaja predmeta i pojava, kojim se koristi čovjek kako bi opisao vanjski svijet. Pritom, autorica ne gubi iz vida tradiciju kojom su omeđena sva moralna načela, te Bašeskijine zapise prikazuje

kao reagiranja na događaje i pojave koji su usklađeni s kulturnom tradicijom. Činjenica da je kultura prenesena kroz jezik neosporna je jer se u jezik kao sredstvo komunikacije uključuje vrijednost svega što je povezano s kulturnim i tradicionalnim osobenostima njegovih nosilaca kroz vrijeme i upravo se emitiraju kroz jezik, prenoseći tako kulturne obrasce s generacije na generaciju. Teorijskom asimilacijom stvarnosti, potpomognuta kognitivnim načelima u samom pristupu tekstu, autorica je na adekvatan način otkrila, ne samo pojedine aspekte i fragmente Bašeskijina svijeta već nam je pomogla i da shvatimo njegovu suštinu. Otkrila nam je da ljudski jezik u spoznaji svijeta može biti i dalje biti pouzdan oslonac ljudskom intelektu u načinu njegova uspona od pojedinačnog do općeg i univerzalnog. Dakle, bliskost jezika i mišljenja ključna je kombinacija za spoznaju i ispravno poimanje svijeta. Služeći se jezikom, iznosimo vlastite stavove pa se može kazati da je jezik postao instrument kojim otkrivamo sami sebe. Autorica sve vrijeme Bašeskijino djelo tretira kao spomenik od kulturnog značaja, kroz čiji nam jezički izraz želi otkriti sve one vrijednosti koje su kroz Bašeskijino djelo promovirane i afirmirane kao društvena memorija ljudi, njihovo kognitivno iskustvo, etički, socijalni, estetski, umjetnički i obrazovni ideal.

Način na koji je nastojala interpretirati Bašeskijine zapise upravo svjedoči o autoricinoj zamisli i želji da kroz prizmu onoga što je zapisano što više približi vrijeme u kojem je živio Mula Mustafa Bašeskija, te da se na taj način, s punim razumijevanjem, pronikne u smisao tadašnjeg društva, lokalnih iskustava i na kraju u stvarni život tadašnjeg Sarajeva – u skladu s onim što autorica postavlja kao metodološki koncept kognitivnolingvističkog istraživanja. Opisujući i tumačeći sadržaj zapisa kao koncept mentalnog, te njegovo objektiviziranje kroz jezički izraz, autorica nam na objektivan, naučan način, iz vizure jednog novijeg lingvističkog pristupa, pomaže u sklapanju gore već spomenutog mozaika, odnosno slike onog što se naziva – *Sarajevo u Bašeskijino doba*.